

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 287g/2021

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26
iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative
(*procedura de adoptare a noilor modificări la infracțiunea de
escrocherie și retroactivitatea lor*)

CHIȘINĂU

17 mai 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 29 decembrie 2021,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 17 mai 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative, ridicată de dl avocat Alexandru Zmeu, în interesele dlui Ivan Baci, parte în dosarul nr. 10-75/21, pendinte la Judecătoria Comrat, sediul central.

2. Sesizarea a fost trimisă de dna judecător Mariana Hanganu de la Judecătoria Comrat, sediul central, pe baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Printr-o ordonanță din 27 mai 2021, dl Alexandr Vlah, procuror în cadrul oficiului central al Procuraturii teritoriale UTA Găgăuzia, a dispus încetarea urmăririi penale inițiate în baza art. 190 alin. (5) [*escrocheria*] și art. 361 alin. (2) lit. d) [*confeccionarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false*] din Codul penal. În acest caz, procurorul a conchis că circumstanțele care au servit temei pentru pornirea urmăririi penale sunt de natură civilă și urmează a fi soluționate într-un eventual proces civil.

4. Printr-o ordonanță din 28 iunie 2021, procurorul ierarhic superior a menținut ordonanța menționată.

5. La 21 iulie 2021, dna Svetlana Mihni a contestat ordonanța procurorului de caz și ordonanța procurorului ierarhic superior în fața judecătorului de instrucție, afirmând că legea penală este aplicabilă.

6. În ședința de judecată din 23 decembrie 2021, dl avocat Alexandru Zmeu a ridicat, în interesele dlui Ivan Baci, excepția de neconstituționalitate a articolului 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative.

7. Printr-o încheiere din 28 decembrie 2021, Judecătoria Comrat, sediul central, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 5 Democrația și pluralismul politic

„(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

[...]”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 25 Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

[...]”

Articolul 46 Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 74 Adoptarea legilor și a hotărârilor

(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

[...]”

9. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 190 Escrocheria

„(1) Escrocheria, adică dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin inducerea în eroare a unei sau a mai multor persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în privința naturii, calităților substanțiale ale obiectului, părților (în cazul în care identitatea acestora este motivul determinant al încheierii actului juridic) actului juridic nul sau anulabil, ori dacă încheierea acestuia este determinată de comportamentul dolosiv sau viclean care a produs daune considerabile,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

[...]”

[în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative, în vigoare din 17 august 2018]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

10. Autorul excepției de neconstituționalitate a formulat critici de neconstituționalitate extrinseci și intrinseci.

11. Din perspectiva criticilor de neconstituționalitate extrinseci, autorul sesizării a subliniat că deputații din opoziția parlamentară au fost lipsiți de dreptul/de posibilitatea de a înainta amendamente, de a pune întrebări și de a lua cuvântul în cadrul ședinței plenare a Parlamentului din 26 iulie 2018 în care a fost adoptată Legea nr. 179, în partea ce vizează modificarea articolului 190 din Codul penal, fapt care afectează principiul participării opoziției parlamentare la dezbaterile proiectelor de lege și caracterul contradictoriu al dezbaterilor. Mai mult, nu a existat vreo dezbateri efectivă în Parlament dintre prima și a doua lectură de votare a legii menționate.

12. Din perspectiva criticilor de neconstituționalitate intrinseci, autorul sesizării a notat că odată cu intrarea în vigoare a noii redactări a articolului 190 din Codul penal, destinatarului și beneficiarului legii penale îi este cunoscut care sunt acțiunile prejudiciabile care generează răspunderea penală. Prin urmare, prevederile articolului 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018, nu pot fi aplicate retroactiv cu privire la persoanele învinuite că ar fi comis presupuse fapte de escrocherie înainte de intrarea în vigoare a dispozițiilor care asigură previzibilitatea și claritatea normei în discuție, adică până la 17 august 2018. Autorul sesizării a mai afirmat că tragerea la răspundere penală în baza articolului 190 din Codul penal pentru presupuse fapte de escrocherie comise până la 17 august 2018 (dată la care a intrat în vigoare Legea nr. 179 din 26 iulie 2018) conduce la încălcarea principiului constituțional al neretroactivității legii.

13. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 5, 22, 23 alin. (2), 25, 46 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea observă că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de reprezentantul unei părți în proces. Astfel, sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative. Prin Legea nr. 179 din 26 iulie 2018 a fost, între altele, reconfigurat conținutul constitutiv al infracțiunii de escrocherie. Astfel, potrivit articolului 190 alin. (1) din Codul penal, în

redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018, „escrocheria, adică dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin inducerea în eroare a unei sau a mai multor persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în privința naturii, calităților substanțiale ale obiectului, părților (în cazul în care identitatea acestora este motivul determinant al încheierii actului juridic) actului juridic nul sau anulabil, ori dacă încheierea acestuia este determinată de comportamentul dolosiv sau viclean care a produs daune considerabile, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani”.

18. Curtea observă că prevederile criticate au mai fost contestate în fața Curții Constituționale. Totuși, în această sesizare au fost invocate critici noi.

19. În continuare, Curtea reține că o condiție obligatorie pentru formularea excepției de neconstituționalitate o reprezintă aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr. 2 din 9 februarie 2016).

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care a fost contestată, între altele, o ordonanță a procurorului de încetare a urmăririi penale pentru o pretinsă infracțiune de escrocherie. În fața judecătorului de instrucție se pune în discuție existența unei „bănuieli rezonabile” sub aspect juridic. Prin urmare, Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

21. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența a cel puțin unui drept garantat de Constituție (a se vedea DCC nr. 44 din 1 aprilie 2021, § 20; DCC nr. 78 din 3 iunie 2021, § 17).

22. Autorul sesizării a invocat atât critici de neconstituționalitate extrinseci, cât și critici de neconstituționalitate intrinseci, susținând că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 5 [*democrația și pluralismul politic*], 22 [*neretroactivitatea legii*], 23 alin. (2) [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 25 [*libertatea individuală și siguranța persoanei*], 46 [*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*] și 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*] din Constituție.

23. Din perspectiva **criticilor de neconstituționalitate extrinseci**, în jurisprudența sa, Curtea a identificat standardele pluralismului politic și ale dezbaterii parlamentare democratice în cadrul procesului legislativ și a instituit controlul de constituționalitate pe baza acestora începând cu Hotărârea nr. 14 din 27 aprilie 2021. Curtea a pronunțat patru hotărâri (a se vedea HCC nr. 19 din 13 iulie 2021, HCC nr. 21 din 27 iulie 2021, HCC nr. 22 din 29 iulie 2021, HCC nr. 29 din 21 septembrie 2021) în care a analizat critici din această categorie în cazul unor legi adoptate înainte de pronunțarea Hotărârii nr. 14 din 27 aprilie 2021. Legile contestate, care au

făcut obiectul hotărârilor menționate, au fost analizate de Curte în contextul votării lor în luna decembrie 2020, în acest sens fiind solicitată și o opinie *amicus curiae* din partea Comisiei de la Veneția. Comisia a emis opinia *amicus curiae* nr. 1020/2021 pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind trei întrebări referitoare la controlul constituționalității procedurilor de adoptare a legilor în Parlament, CDL-AD(2021)016). Astfel, ar fi contrar principiului certitudinii juridice dacă Curtea ar supune controlului de constituționalitate, sub aceste aspecte, legi adoptate și/sau modificate înainte de 27 aprilie 2021. Mai mult, ar exista pericolul ca un număr extins de legi să fie declarate neconstituționale pentru nerespectarea unor standarde pe care Curtea le-a precizat în Hotărârea menționată și pe care anterior nu le includea în sfera controlului constituțional (DCC nr. 25 din 22 februarie 2022, § 16). Prin urmare, Curtea este scutită de a se pronunța în privința criticilor de neconstituționalitate extrinseci invocate de autorul sesizării, pentru că adoptarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 precedă Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 27 aprilie 2021.

24. Din perspectiva **criticilor de neconstituționalitate intrinseci**, autorul sesizării pune în discuție problema aplicării în timp a prevederilor articolului 190 alin. (1) din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018. Sub acest aspect, Curtea notează că instanțelor de judecată le revine sarcina și competența de a stabili în fiecare caz particular data de la care poate fi aplicată o normă corespunzătoare de incriminare din Codul penal. În consecință, în acest caz, Curtea constată o problemă de interpretare și de aplicare a legii penale în timp care nu ține de competența sa. Această competență le revine, prin definiție, instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 2 din 18 ianuarie 2022, § 19).

25. Constatările de mai sus scutesc Curtea să verifice incidența articolelor din Constituție invocate de autorul excepției de neconstituționalitate.

26. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 190 din Codul penal, în redactarea Legii nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative, ridicată de dl avocat Alexandru Zmeu, în interesele dlui Ivan Baciu, parte în dosarul nr. 10-75/21, pendinte la Judecătoria Comrat, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 17 mai 2022

DCC nr. 66

Dosarul nr. 287g/2021